

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

«ПРИРОДОЗНАВСТВО»

**для 5-10 класів для дітей з інтелектуальними
порушеннями помірного та важкого ступенів**

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

2020

ББК 74.3
П78

*Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
(Лист МОН від 25.08.2020 №1/9-469)*

Автори-упорядники:

Литвин І.М., кандидат педагогічних наук, завідувач ресурсного центру підтримки інклюзивної освіти КНЗ «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради»;

Хронік Т.Є., директор Комунального закладу «Корсунь-Шевченківський багатопрофільний навчально-реабілітаційний центр «Надія» Черкаської обласної ради»;

Томіленко О.В., вчитель-дефектолог Комунального закладу «Корсунь-Шевченківський багатопрофільний навчально-реабілітаційний центр «Надія» Черкаської обласної ради».

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Навчальний предмет «Природознавство» вивчається у 5-10 класах спеціальних навчальних закладах для дітей з порушенням інтелектуального розвитку помірною та важкою ступенів і є складовою освітньої галузі «Природознавство».

Вивчення природознавства у закладі освіти передбачає ознайомлення учнів з доступними для них елементами неживої природи, будовою і життям рослин і тварин, а також організмом людини та вмінням загартовуватися, слідкувати за гігієною власного тіла, надавати собі та оточуючим першу медичну допомогу.

Зміст програми складають чотири самостійні розділи: нежива природа (5-й і 6-й клас), рослини (7-й клас), тварини (8-й клас), людина (9-й і 10-й клас). У навчальній програмі пропонується орієнтовний розподіл годин на вивчення окремих розділів та тем.

Навчальна програма для дітей 5-10 класів з порушенням інтелектуального розвитку помірною та важкою ступенів «Природознавство» розроблена на основі Типової освітньої програми спеціальних закладів загальної середньої освіти II ступеня для дітей з особливими освітніми потребами (наказ Міністерства освіти і науки України від 10.06.2019 № 808, таблиця 19.1).

Уроки «Природознавство» згідно навчального плану проводяться 1 раз на тиждень (35 годин на рік).

Програма складається з наступних розділів: зміст навчального матеріалу, кількість відведених годин на вивчення, навчальні досягнення учнів та спрямованість корекційно-розвиткової роботи.

Основними структурними компонентами змісту природознавства є знання (уявлення і поняття) про навколишнє середовище, про живу та неживу природу, про зв'язки і залежності в живій та неживій природі, вміння співставляти причинно-наслідкові залежності та з допомогою вчителя, навідних малюнків робити висновки.

Добір навчального матеріалу з природознавства здійснено на основі врахування загальнодидактичних принципів навчання і передусім принципів матеріального забезпечення освітнього закладу навчальним матеріалом для формування в учнів уявлення про світ навколо людини, усвідомлення своєї належності до природи, розуміння суті об'єктів неживої та живої природи, зв'язку між природою та трудовою діяльністю; доступності матеріалу для сприймання та засвоєння учнями з порушенням інтелектуального розвитку помірною та важкою ступенів.

В основу побудови навчальної програми «Природознавство» покладено екологічний, сезонний принципи та соціалізація учнів до навколишнього середовища. Обов'язковим є врахування краєзнавчого принципу, який орієнтує вчителя на те, що вивчення будь-якої теми має пов'язуватися з місцевими природними умовами.

Метою навчального предмета «Природознавство» у спеціальних закладах загальної середньої освіти для дітей з порушеннями інтелектуального розвитку помірною та тяжкою ступенів є формування в учнів уявлень про природу шляхом спостережень окремих об'єктів неживої та живої природи, уявлень та елементарних понять про конкретні об'єкти неживої та живої природи, соціалізації учнів до природи та суспільства; створення передумов для бережливого ставлення до навколишнього середовища.

Зміст предмета забезпечує вирішення таких завдань:

- 1) сформувати в учнів цілісне уявлення про живу та неживу природу, про місце в ній людини; розкрити в доступній формі зв'язки між природою та трудовою діяльністю людей;
- 2) сформувати в учнів правильне уявлення природних явищ і ставлення до них;
- 3) сприяти усвідомленню учнями необхідності охорони природи та раціонального використання її ресурсів;
- 4) сформувати практичні вміння з вирощування рослин та догляду за тваринами;
- 5) прищепити учням навички, що необхідні для збереження та зміцнення особистого здоров'я, попередження захворювань, слідкування за гігієною власного тіла;
- 6) сформувати зацікавлене ставлення до вивчення природи.

Вирішення цих завдань забезпечується відповідними змістовими лініями побудови навчального матеріалу, як освітнього, так і корекційно-розвиткового характеру. Так, освітня мета реалізується за допомогою наступних змістових ліній:

- нежива природа;
- жива природа (рослини, тварини);
- людина як особистість.

Відповідно до корекційно-розвиткової мети матеріал будується за такими змістовими лініями:

- розвиток позитивного ставлення до природи, людей, самого себе;
- формування бережливого ставлення до об'єктів та предметів навколишнього середовища;

- виховання працелюбності, любові та поваги до природи і людей праці;
- формування усвідомленості навчальної діяльності та корекція складових психічного розвитку дитини.

Викладання природничого матеріалу має сприяти формуванню в учнів умінь спостерігати, співвідносити, порівнювати та узагальнювати явища і предмети, мати уявлення про сезонні зміни та явища в природі, встановлювати найпростіші причинно-наслідкові відношення та залежності.

Форми організації навчання учнів з природознавства мають динамічний характер. Навчання проводиться не лише в класі, а й на вулиці, у лісі, парку, біля водойм, на полі, в саду, зоопарку, фермі, музеї тощо.

Ефективність засвоєння учнями природничого матеріалу досягається за допомогою методів: спостережень, дослідів, демонстрування натуральних об'єктів, колекцій, муляжів.

Спостереженням учнів надається особлива роль в навчанні природознавству. Завдяки спостереженню учні мають уявлення про що говорить учитель, роблять елементарні узагальнення. Спостереження, досліді поєднуються з різноманітними практичними роботами. Під час практичної діяльності необхідно систематично залучати учнів до пошуку знань, використовуючи для цього завдання на порівняння, класифікацію, виділення головного, встановлення причинно-наслідкових зв'язків.

Важливе значення для вивчення природничого матеріалу мають екскурсії, під час яких предмети і явища розглядаються в природних умовах. У ході екскурсій здійснюється різноманітна виховна робота, звертається увага учнів на багатства і красу рідного краю, на раціональне використання природних багатств, прищеплюється бережливе ставлення до природи.

На уроках природознавства обов'язковим є систематичне проведення словникової роботи. Розширення активного та пасивного словника дітей з порушеннями інтелектуального розвитку помірного та важкого ступенів про предмети і об'єкти природи, допомагає їм правильно розуміти та вживати слова і терміни.

Так, в 5-му і 6-му класі програма складається з чотирьох розділів: «Вода», «Повітря», «Корисні копалини», «Ґрунт».

У розділі «Вода» вивчаються властивості води, розглядаються розчинні речовини й розчини, стан води в природі, температура води та її вимірювання. У зміст програми внесені такі теми, як кругообіг води в природі, опади та їх види. Значення води та використання її в побуті, промисловості.

Розділ «Повітря» охоплює відомості про основні властивості повітря та його склад. Передбачається ознайомлення учнів з використанням цих властивостей у побуті. При вивченні складу повітря учнів ознайомлюють з киснем і вуглекислим газом, з властивостями цих газів, їх використанням. До розділу введено нові теми: «Вітер та його значення», «Сухе та вологе повітря», «Погода», «Температура повітря».

Корисні копалини в програмі розділені на групи за ознаками їх основного використання так:

- 1) корисні копалини, що використовуються як будівельний матеріал;
- 2) горючі корисні копалини;
- 3) кам'яна сіль.

Вивчаючи цей розділ, учні знайомляться із зовнішнім виглядом, властивостями корисних копалин, їх видобуванням та використанням в господарстві. До змісту цього розділу введена тема «Охорона корисних копалин в Україні».

У розділі «Ґрунт» учні ознайомлюються зі складом ґрунту, з розрізненням ґрунтів за кольором та механічним складом, з властивостями піщаних і глинистих ґрунтів.

До кожного розділу програми включено перелік дослідів, практичних робіт та екскурсій, що мають бути проведені під час вивчення відповідного навчального матеріалу.

У 7-му класі учні вивчають будову органів квіткової рослини, особливості вирощування і використання найбільш поширених для даної місцевості овочевих, польових, плодкових, ягідних, декоративних рослин.

Вивчення рослин починається з пояснення того, що рослина - це частина живої природи, з ознайомленням учнів з їх зовнішньою будовою та функціями. Основну увагу слід звертати на роль органів рослини в її житті. З цією метою доцільно проведення ряду дослідів. Для більш усвідомленого засвоєння знань, учні повинні брати участь у закладанні дослідів і проводити спостереження за їх результатами.

У наступних темах програми пропонується ознайомлення учнів з групами рослин, об'єднаних місцем зростання: рослини лісу, поля, саду, овочеві рослини. Після вивчення кожної з цих тем бажано провести екскурсію до місця зростання рослини (до лісу, саду і т.д.)

Програма визначає мінімум обов'язкових екскурсій, необхідних для вивчення відповідної теми. Вчитель може вносити зміни в тематику екскурсій, їх кількість.

Для розвитку активності і самостійності дітей з порушеннями інтелектуального розвитку помірного ступеня при ознайомленні з квітковими

рослинами рекомендується проводити фенологічні спостереження. Рекомендується збирання опалого листя, плодів, насіння, а також доцільно використовувати на уроках роботу з роздатковим матеріалом.

Під час вивчення розділу «Кімнатні рослини» слід використовувати в класі або куточках живої природи таблички з назвами рослин.

Вчитель може змінити послідовність вивчення окремих розділів.

У 8-му класі учні засвоюють знання про будову тіла тварин, спосіб їх життя, відмінні особливості різних груп тварин.

Вивчення розділу починається з того, що учням пояснюють, що тварина - це теж частина живої природи, про взаємозалежність рослин і тварин. Спочатку розглядається будова тіла найпростіших тварин і закінчується ознайомленням з високоорганізованими тваринами. Таке подання навчального матеріалу дає змогу вчителю показати ознаки схожості та відмінності груп тварин, елементи їх класифікації. Під час вивчення природознавства учні ознайомлюються з вирощуванням та доглядом за свійськими тваринами, що може слугувати підставою для вибору подальшої професії (особливо в сільській місцевості).

Учні продовжують знайомитися з Червоною книгою на прикладі представників тваринного світу, які занесені до неї.

У 9-му та 10-му класах програма передбачає вивчення основних понять, що стосуються будови організму людини, процесів життєдіяльності та розвитку, збереження і зміцнення здоров'я людини, запобігання різним захворюванням. Головна мета програми 9-го і 10-го класу – навчити учнів, як зберегти, зміцнити своє здоров'я та здоров'я оточуючих людей.

У зміст програми внесені такі теми, як значення для здоров'я людини зелених насаджень, чистого повітря. Тема «Харчування і травлення» доповнена попередженням таких захворювань травного шляху, як гастрит і виразка шлунку. Обсяг розділу «Шкіра» збільшено за рахунок відомостей про правила користування природними факторами загартування.

Разом з вивченням організму людини дітей ознайомлюють з елементами валеології, з основами здорового способу життя, а саме: як зберегти і зміцнити здоров'я, як правильно харчуватися, тренуватися, як правильно розподілити свій особистий час та виконувати режим дня.

Для кращого засвоєння навчального матеріалу проводяться практичні роботи, на яких учні ознайомлюються з наданням першої медичної допомоги при кровотечах, травмах, опіках, тепловому та сонячному ударах, обмороженні тощо. Рекомендується провести екскурсію в медичний пункт, який знаходиться в школі, для ознайомлення дітей з роботою медичного персоналу.

Для проведення уроків з природознавства необхідно мати відповідне обладнання і різноманітні наочні посібники. Під час викладу матеріалу вчитель демонструє натуральні об'єкти, проводить досліди, використовує муляжі, таблиці, малюнки, альбоми, колекції корисних копалин, чорних та кольорових металів, гербарії, а також вчитель повинен мати достатню кількість роздаткового матеріалу.

На уроках природознавства доцільно використовувати технічні засоби навчання для демонстрування діафільмів, кінофільмів, що підвищує ефективність засвоєння навчального матеріалу.

Уроки з природознавства обов'язково слід проводити в спеціально обладнаному кабінеті.

5-й клас (35 год. / 1год. на тиждень)				
№ з\п	К-сть год	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвиткова роботи
1	2	Вступ. Основні ознаки живої та неживої природи. <u>Екскурсія.</u> Організація спостережень за природою.	Учень/учениця: - має уявлення про взаємозв'язок живої та неживої природи; - знає основні ознаки живої та неживої природи.	Розвиток уваги на основі спостережень за природою. Формування позитивного емоційного ставлення до навчання природознавства.
2	7	Вода. Вода в природі та побуті. Властивості води (несталість форми, розширення при нагріванні й замерзанні, стиснення при охолодженні, розчинність). Розчинні та нерозчинні речовини. Прозора й каламутна вода. Очищення каламутної води. Розчини. Використання розчинів. Розчини в природі: мінеральна та морська вода. Питна вода. <u>Демонстрування дослідів (на вибір</u>	Учень/учениця: - має уявлення про значення води у природі; - має уявлення про ознаки рідини.	Розвиток навичок спостереження в процесі формування поняття – вода. Розвиток мислення шляхом аналізу зовнішніх ознак стану і властивостей води. Розвиток активного та пасивного словника новими словами та термінами.

		<p><u>вчителя):</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Розширення води при нагріванні, замерзанні. 2. Розчинність солі та цукру у воді. 3. Очищення каламутної води. 4. Випаровування солі з питної, мінеральної та морської води. <p><u>Екскурсія до найближчого водоймища.</u></p>		
3	8	<p>Повітря. Властивості повітря. Використання пружності повітря. Теплопровідність повітря і використання цієї властивості в побуті. Розширення повітря при нагріванні і стиснення при охолодженні. Тепле і холодне повітря. Рух повітря. Вітер, його значення.</p> <p><u>Демонстрування дослідів (на вибір вчителя):</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Повітря займає об'єм. 2. Повітря пружне. 3. Повітря поганий провідник теплоти. 4. Розширення повітря при нагріванні і стиснення при охолодженні. 5. Властивість кисню підтримувати 	<p>Учень/учениця:</p> <p>- має уявлення про значення кисню для дихання рослин, тварин, людини.</p>	<p>Розширення понять про значення кисню для дихання рослин, тварин, людини.</p>

		горіння.		
4	8	<p>Корисні копалини. Корисні копалини та їх значення.</p> <p>Корисні копалини, що використовуються як будівельні матеріали: граніт, вапняк, пісок, глина. Зовнішній вигляд, властивості, видобування (крейда, мармур).</p> <p>Горючі корисні копалини. Торф. Зовнішній вигляд та властивості (колір, горючість, вологоємкість). Утворення, видобування, використання, значення.</p> <p>Кам'яне вугілля. Зовнішній вигляд та властивості (колір, блиск, твердість, крихкість, горючість). Утворення, видобування, використання.</p> <p>Кам'яна сіль. Зовнішній вигляд та властивості. Видобування, використання, значення в житті людини, тварини.</p> <p><u>Демонстрування дослідів (на вибір вчителя):</u></p> <p>1. Визначення деяких властивостей горючих корисних копалин:</p>	<p>Учень/учениця:</p> <p>- має уявлення про властивості твердих тіл.</p>	<p>Формування операцій аналізу, порівняння, класифікації на основі обстеження різних видів корисних копалин.</p> <p>Розширення та уточнення пасивного та активного словника.</p>

		<p>вологоемності торфу і крихкості кам'яного вугілля.</p> <p>2. Демонстрування розчинності калійної солі та нерозчинності фосфоритів.</p>		
5	6	<p>Грунт. Склад ґрунту (глина, пісок, вода, повітря).</p> <p>Основна властивість ґрунту – родючість.</p> <p>Місцеві типи ґрунтів: назва, значення.</p> <p>Обробіток ґрунту: оранка, боронування.</p> <p>Значення ґрунту. Охорона ґрунтів в Україні.</p> <p><u>Демонстрування дослідів</u> (на вибір вчителя):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Виділення повітря і води з ґрунту. 2. Виділення піску та глини з ґрунту. 3. Випаровування мінеральних солей з водної витяжки. 4. Визначення водопроникності та вологоемності піщаних та глинястих ґрунтів. <p><u>Практичні роботи.</u> Розрізнення піщаних та глинястих ґрунтів. Обробка ґрунту на шкільній ділянці: скопування і</p>	<p>Учень/учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> - знає про склад ґрунту та його частини; - знає властивості ґрунтів; - знає відмінні ознаки піщаного, глинистого, чорноземного ґрунту; - знає місцеві типи ґрунтів; - має уявлення про заходи щодо охорони ґрунту своєї місцевості. - вміє проводити нескладний обробіток ґрунту на шкільній ділянці. 	<p>Розвиток мислення на основі аналізу і класифікації ґрунтів за видами.</p> <p>Розвиток вміння групувати та класифікувати поняття за типовими ознаками. Розширення, уточнення активного словника іменниками та прикметниками, що означають ґрунти та їх властивості.</p> <p>Розвиток спостережливості за природою.</p> <p>Розвиток позитивних якостей особистості шляхом формування працелюбності.</p> <p>Виховання бережливого ставлення до природних ресурсів країни.</p>

		боронування ґрунту лопатою і граблями, обкопування пристовбурних кругів дерев і кущів, розпушування ґрунту мотиками, сапами. <u>Екскурсія</u> до ґрунтових відшарувань або виконання ґрунтового розрізу.		
6	3	Повторення	Учень/учениця: - має уявлення про значення неживої природи для життя на Землі.	
Орієнтовані показники сформованості життєвої компетентності учнів на кінець року: - має уявлення про основні ознаки живої та неживої природи; - має уявлення про властивості води, повітря, ґрунту; - вміє здійснювати нескладні досліди (за допомогою дорослого) води, повітря, ґрунту, корисних копалин.				

6-й клас (35 год. / 1год. на тиждень)				
№ з\п	К-сть год	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвиткової роботи
1	1	Вступ. Основні ознаки живої та неживої природи. <u>Екскурсія.</u> Організація спостережень за природою.	Учень/учениця: - за запитанням вчителя називає / показує на малюнку об'єкти живої та неживої природи.	Формування позитивного емоційного ставлення до навчання природознавства. Розвиток уваги на основі спостережень за природою.
2	9	Вода. <i>Три стани води.</i> Кругообіг води. Опади, їх види. <i>Водойми України</i> (моря, річки, озера). Значення води для людини, тварини, рослини. Використання води в побуті. Охорона та бережливе ставлення до води в природі та побуті. <i>Демонстрування дослідів</i> (на вибір вчителя): 1. Розширення води при нагріванні, замерзанні. 2. Розчинність солі та цукру у воді.	Учень/учениця: - співвідносить відмінні ознаки рідини; - співвідносить деякі властивості рідких тіл; - за малюнком розрізняє види водойм; - за малюнком показує приклади охорони водних ресурсів.	Формування поняття – вода. Формування уявлень про стани води. Розвиток мислення шляхом аналізу зовнішніх ознак (стану води) і властивостей води. Формування причинно-наслідкових зв'язків у процесі спостереження за перетвореннями стану води. Формування мисленневих операцій порівняння, класифікації, узагальнення під час вивчення водойм України.

		3. Очищення каламутної води. <u>Екскурсія до найближчого водоймища.</u>		Виховання бережливого ставлення до води в побуті.
3	9	<p>Повітря. <i>Властивості повітря.</i> Тепле і холодне повітря. Рух повітря. Вітер, його значення. Значення кисню для дихання рослин, тварин, людини. Чисте та забруднене повітря. Боротьба за чистоту повітря.</p> <p><i>Погода.</i> Прогноз погоди. Температура повітря та її вимірювання.</p> <p>Стихійні лиха та правила поведінки під час їх виникнення (гроза, повінь, землетрус і т. д.).</p> <p><i>Демонстрування дослідів</i> (на вибір вчителя):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Виявлення повітря в твердих тілах(цукор, цеглина). 2. Повітря займає об'єм. 3. Повітря пружне. 4. Повітря поганий провідник теплоти. 5. Розширення повітря при нагріванні і стиснення при охолодженні. 6. Властивість кисню підтримувати 	<p>Учень/учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> - називає (показує на малюнку) погодні явища характерні для своєї місцевості; - за малюнками наводить приклади стихійних явищ; - розуміє для чого складається прогноз погоди. 	<p>Формування поняття – повітря.</p> <p>Формування уявлень про рух повітря.</p> <p>Розширення понять про значення кисню для дихання рослин, тварин, людини.</p>

		горіння.		
4	7	<p>Корисні копалини. Корисні копалини та їх значення. Нафта. Зовнішній вигляд та властивості Природний газ. Властивості газу: запах, здатність займати місце, горючість. Правила поводження з газом у побуті. Корисні копалини, з яких виробляють мінеральні добрива. Калійна сіль. Зовнішній вигляд та властивості: колір, розчинність у воді. <i>Кам'яна сіль.</i> Зовнішній вигляд та властивості. Видобування, використання, значення в житті людини, тварини. <i>Демонстрування дослідів (на вибір вчителя):</i> 1. Визначення деяких властивостей горючих корисних копалин: вологоємності торфу і крихкості кам'яного вугілля. 2. Демонстрування розчинності калійної солі та нерозчинності фосфоритів. <i>Практичні роботи (на вибір вчителя)</i></p>	<p>Учень/учениця: - співвідносить / показує на малюнку корисні копалини своєї місцевості; - за малюнками наводить приклади використання корисних копалин, походження оточуючих предметів з мінералів та гірських порід.</p>	<p>Формування уявлень про корисні копалини. Формування операцій аналізу, порівняння, класифікації на основі обстеження різних видів корисних копалин. Розпізнавання корисних копалин за зовнішніми суттєвими ознаками. Розширення та уточнення активного словника.</p>

5	7	<p>Ґрунт. Відмінність ґрунтів за їх складом: піщані, глинисті, чорноземні. Властивості ґрунтів. Основна властивість ґрунту – родючість. Обробіток ґрунту: оранка, боронування. Мінеральна й органічна частини ґрунту. Органічна частина ґрунту – перегній. Мінеральна частина ґрунту – глина, пісок, соль. Відмінність ґрунтів за їх складом: піщані, глинисті, чорноземні. Випаровування води з ґрунту. <i>Демонстрування дослідів (на вибір вчителя):</i> 1. Виділення повітря і води з ґрунту. 2. Виділення піску та глини з ґрунту. 3. Випаровування мінеральних солей з водної витяжки. 4. Визначення водопроникності та вологоємності піщаних та глинястих ґрунтів. <i>Практичні роботи</i> Розрізнення піщаних</p>	<p>Учень/учениця: - за малюнками наводить приклади використання ґрунту у сільському господарстві рідного краю.</p>	<p>Формування уявлень про ґрунти. Розвиток мислення на основі аналізу і класифікації ґрунтів за видами. Розширення, уточнення активного словника іменниками та прикметниками, що означають ґрунти та їх властивості. Розвиток вміння спостерігати за природою. Формування бережливого ставлення до природних ресурсів країни. Розвиток працелюбності.</p>
---	---	--	---	---

		та глинястих ґрунтів. Обробка ґрунту на шкільній ділянці: скопування і боронування ґрунту лопатою і граблями, обкопування пристовбурних кругів дерев і кущів, розпушування ґрунту мотиками, сапами. <u>Екскурсія</u> до ґрунтових відшарувань або виконання ґрунтового розрізу.		
6	1	Повторення	Учень/учениця: - має уявлення про правила поведінки у природі і з об'єктами неживої природи.	Виховання бережливого ставлення до навколишнього середовища.

Орієнтовні показники стану сформованості життєвої компетентності учнів на кінець року:

- має уявлення про живу та неживу природу;
- має уявлення про погоду, природні явища, стихійні лиха, правила поведінки під час стихійних лих;
- вміє здійснювати нескладні досліди (за допомогою дорослого) з ґрунтами, корисними копалинами.

7 клас (35 год. / 1 год. на тиждень)				
№ з\п	К-сть год	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвиткової роботи
1	1	<p>Вступ. Рослини – частина живої природи. Значення рослин у природі та житті людини. Різноманітність рослин на землі – дерева, кущі, трави.</p>	<p>Учень/учениця: - має уявлення про різноманітність рослинного світу.</p>	<p>Формування позитивного емоційного ставлення до навчання природознавства. Формування поняття – рослина.</p>
2	8	<p>Загальні відомості про квіткові рослини. <i>Органи квіткової рослини. Корінь.</i> Будова кореня. Значення коріння в житті рослин. <i>Стебло.</i> Будова стебла. Значення стебла в житті рослини. <i>Листок.</i> Будова листка. Значення листя в житті рослини. <i>Квітка.</i> Будова квітки. <i>Насіння.</i> Розмноження насінням. Умови, необхідні для проростання насіння. Правила висівання насіння в ґрунт.</p>	<p>Учень/учениця: - має уявлення про органи квіткової рослини; - має уявлення про умови життя рослин: світло, повітря, вода, мінеральні солі.</p>	<p>Формування причинно-наслідкових зв'язків та залежностей між живою та неживою природою, життям рослин, сонцем як джерелом тепла і світла. Розвиток аналітичного сприймання на основі обстеження рослин: визначення стебла (його розмір, колір, кількість), листя (розмір, колір), квітки тощо.</p>

		<p>Умови життя рослин: світло, повітря, вода, мінеральні солі.</p> <p><i>Демонстрування дослідів (на вибір вчителя):</i></p> <p>1. Дихання рослин (поглинання кисню і виділення вуглекислого газу).</p> <p><i>Практична робота</i> Правила висівання насіння в ґрунт.</p>		
3	3	<p>Дерева, кущі, трави.</p> <p>Зовнішній вигляд дерев. Зовнішній вигляд кущів. Різниця між деревом і кущем.</p> <p>Ознаки трав'янистої рослини.</p>	<p>Учень/учениця:</p> <p>- має уявлення про різноманітність рослинного світу.</p>	<p>Розвиток мисленневих операцій аналізу, порівняння, класифікації та узагальнення.</p>
4	3	<p>Рослини лісу.</p> <p><i>Хвойні дерева</i> – ялина, сосна.</p> <p><i>Листяні дерева</i> – дуб, береза, липа (на вибір вчителя).</p> <p><i>Кущі</i> – бузина, ліщина, шипшина (на вибір вчителя). <i>Ягідні кущі</i> – чорниця, брусниця (на вибір вчителя). Використання.</p> <p><i>Трави</i> – конвалія, дика герань, квасениця (інші місцеві трави на вибір вчителя).</p>	<p>Учень/учениця:</p> <p>- має уявлення про рослини лісу.</p>	<p>Розвиток пам'яті на основі запам'ятовування назв рослин лісу. Виховання бережливого ставлення до рослин.</p>

		<u>Екскурсія до лісу.</u>		
5	4	<p>Рослини саду. <i>Плодові дерева</i> – яблуня, груша, слива, вишня (абрикос, персик – для південних районів). <i>Ягідні кущі</i> – малина, смородина, агрус, виноград (на вибір вчителя). <i>Практичні роботи.</i> Скопування пристовбурних кіл плодових дерев. Розпушування ґрунту в міжряддях, прополювання. <u>Екскурсія до саду.</u></p>	<p>Учень/учениця: - має уявлення про рослини саду.</p>	<p>Розвиток мислення на основі формування вміння розпізнавати на називати рослини саду. Виховання самостійності, працьовитості під час роботи на шкільній ділянці, розвиток вміння користуватися садовим інвентарем.</p>
6	4	<p>Овочеві культури. <i>Однорічні овочеві рослини</i> – огірок, помідор, баклажан, перець, горох, квасоля (на вибір вчителя). <i>Дворічні овочеві рослини</i> – морква, буряк, капуста (на вибір вчителя). <i>Багаторічні овочеві рослини</i> – цибуля, часник (на вибір вчителя). <i>Демонстрування</i> овочевих рослин, що вивчаються. <i>Практична робота</i> Висаджування та догляд за овочевими рослинами.</p>	<p>Учень/учениця: - має уявлення про овочеві рослини; - за допомогою вчителя розрізняє, визначає/називає овочі та фрукти за зовнішнім виглядом, за тактильним відчуттям, смаком та запахом. - має уявлення про вирощування та використання овочевих культур людиною.</p>	<p>Запам'ятовування назв овочевих культур. Розвиток мислення на основі формування вміння розпізнавати овочеві культури. Виховання самостійності, працьовитості під час роботи на шкільній ділянці, розвиток вміння користуватися городнім інвентарем.</p>

7	4	<p>Рослини поля. Види культурних рослин, які людина вирощує на полях: <i>зернові</i> культури – жито, ячмінь, пшениця, кукурудза, гречка (на вибір вчителя); <i>технічні</i> культури – картопля, льон, соняшник, цукровий буряк (на вибір вчителя). Вирощування та використання людиною. <i>Бур'яни городу і поля</i> – осот, пирій, лобода, дика редька (на вибір вчителя). Праця людей в полі з використанням сільськогосподарських машин.</p>	<p>Учень/учениця: - має уявлення про рослини поля.</p>	<p>Формування уявлень про культурні рослини та їх значення. Розширення активного словника іменниками та прикметниками, що означають різноманітність культурних рослин. Виховання самостійності, працьовитості під час роботи на шкільній ділянці. Формування причинно-наслідкових зв'язків та залежностей між життям рослин та працею людей.</p>
8	3	<p>Кімнатні рослини. Різноманітність кімнатних рослин (бегонія, герань, алоє, бальзамін, традесканція, циперус), (на вибір вчителя). Значення для людини. Догляд за кімнатними рослинами. <i>Практична робота</i> Висаджування та пересаджування кімнатних рослин. Ведення календарю догляду за кімнатними рослинами.</p>	<p>Учень/учениця: - має уявлення про різноманітність кімнатних рослин; - за допомогою дорослого доглядає за кімнатними рослинами (поливає, протирає листочки).</p>	<p>Формування уявлень про різноманітність кімнатних рослин. Розвиток пам'яті на основі відтворення назв рослин, що вивчаються. Формування мотивації щодо догляду за кімнатними рослинами.</p>

9	3	<p>Квітково-декоративні рослини. Різноманітність квітково- декоративних рослин. <i>Однорічні рослини</i> – кvasоля, петунія, айстри, чорнобривці (на вибір вчителя). <i>Дворічні рослини</i> – маргаритки, братки, мальва (на вибір вчителя). Зовнішній вигляд, вирощування. Багаторічні рослини – жоржини, гладіулуси, флокси, іриси (на вибір вчителя).</p>	<p>Учень/учениця: - має уявлення про різноманітність квітково-декоративних рослин.</p>	<p>Формування уявлень про квітково-декоративні рослини. Розвиток мовлення на основі збагачення словникового запасу словами-назвами квітково-декоративних рослин.</p>
10	1	<p>Узагальнення курсу. Охорона рослин. Рослини, які занесені до Червоної книги України.</p>	<p>Учень/учениця: - має уявлення про різноманітність рослинного світу.</p>	<p>Розвиток пам'яті на основі запам'ятовування рослин саду, лісу, городу, поля. Виховання бережливого ставлення до рослин.</p>

Орієнтовні показники стану сформованості життєвої компетентності учнів на кінець року:

- має уявлення про різноманітність рослинного світу(поділ рослина на дерева, кущі, трави, квітки, рослини поля, саду, городу);
- вміє здійснювати нескладний догляд(за допомогою дорослого) за деякими рослинами, що ростуть у дворі навчального закладу та на присадибній ділянці.

8 клас (35год. / 1 год. на тиждень)				
№ з\п	К-сть год	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвиткової роботи
1	1	Вступ. Різноманітність тваринного світу.	Учень/учениця: - має уявлення про різноманітність тваринного світу.	Формування позитивного емоційного ставлення до навчання природознавства. Формування поняття – тварина.
2	5	Безхребетні тварини. Дошовий черв'як. Зовнішній вигляд. Спосіб життя, живлення, пересування. Роль дошового черв'яка у ґрунтоутворенні. Ракоподібні (морські та прісноводні). Зовнішній вигляд та спосіб існування (на прикладі річкового рака). Павукоподібні (на прикладі павука – хрестовика). Зовнішній вигляд та спосіб існування. Комахи – бджола, мурахи, хрущ, колорадський жук, кімнатна муха.	Учень/учениця: - має уявлення про спосіб життя найтипівіших представників безхребетних тварин.	Корекція процесів пам'яті, аналізу, синтезу, мислення шляхом формування уявлень про безхребетних тварин. Розширення та уточнення понять про спосіб життя, живлення, розмноження тварин, що вивчаються. Розширення активного словника учнів іменниками та прикметниками, що означають різноманітність безхребетних тварин.

		Зовнішній вигляд, спосіб існування.		
3	1	Хребетні тварини. Загальні ознаки хребетних тварин.	Учень/учениця: - співвідносить загальні ознаки хребетних тварин.	Розвиток мислення в процесі визначення характерних ознак хребетних тварин.
4	4	Риби. Загальні ознаки риб. Середовище існування. Різноманітність риб. Річкові риби – окунь, щука, сом. Морські риби – тріска, камбала, оселедець. Зовнішній вигляд. Спосіб життя. <i>Демонстрування</i> скелета риби, таблиць, слайдів, діафільмів (на вибір вчителя). <i>Практична робота.</i> _Спостереження за рибами в акваріумі (з метою з'ясування як вона дихає, рухається), догляд за рибами.	Учень/учениця: - має уявлення про особливості зовнішньої будови та спосіб життя риб; - співвідносить риб на прісноводних і морських.	Розвиток мислення на основі розпізнавання та групування різних видів риб. Розвиток уваги на основі спостережень за рибами в акваріумі.
5	1	Земноводні. Загальні ознаки земноводних. Зелена жаба. Зовнішній вигляд, спосіб життя. <i>Демонстрування</i> живої жаби або вологого препарату, малюнків, таблиць (на вибір вчителя).	Учень/учениця: - має уявлення про загальні ознаки земноводних.	Розвиток спостережливості, зосередженості, узагальнення на основі формування уявлень про земноводних тварин. Розвиток усного мовлення.

6	2	<p>Плазуни. Загальні ознаки плазунів. Різноманітність плазунів – ящірка, вуж, гадюка, черепаха, крокодил. Зовнішній вигляд та спосіб існування. Демонстрування вологих препаратів, колекцій (на вибір вчителя).</p>	<p>Учень/учениця: - має уявлення про спосіб існування плазунів.</p>	<p>Розвиток умінь порівнювати, виділяти подібні та відмінні ознаки, виконувати найпростіші класифікації на основі формування уявлень про плазунів.</p>
7	5	<p>Птахи. Загальна характеристика птахів. Птахи культурних ландшафтів (на вибір вчителя) – синиця, ластівка, горобець, ворона, голуб, грач і т.д. Свійські птахи – курка, гуска. Утримання, годування та розведення птахів на птахофермах. Демонстрування опудал птахів, скелета, моделі яйця птаха, діафільмів про птахів, альбомів (на вибір вчителя).</p>	<p>Учень/учениця: - має уявлення про загальні ознаки птахів; - розподіляє птахів за видами.</p>	<p>Розвиток пам'яті на основі запам'ятовування назв різних видів птахів. Розширення та уточнення понять про умови існування, живлення, розвиток та розмноження птахів, що вивчаються. Розвиток мислення на основі аналізу та класифікації птахів за видами.</p>
8	18	<p>Ссавці. Загальні ознаки ссавців. Гризуни – миша, шур, хом'як, білка, бобр(на вибір вчителя). Особливості та спосіб існування. Зайцеподібні – заєць (біляк, русак). Спосіб життя. Хижі звірі – вовк, лисиця, ведмідь. Спосіб існування.</p>	<p>Учень/учениця: - знає загальні ознаки ссавців; - називає їх особливості та спосіб існування; - має уявлення про тварин, які занесені до Червоної книги; - знає про умови утримання,</p>	<p>Розвиток пам'яті на основі відтворення назв ссавців, що вивчаються. Формування причинно-наслідкових зв'язків у процесі засвоєння ланцюгів живлення. Формування причинно-наслідкових зв'язків та</p>

		<p>Ластоногі та китоподібні – тюлень, морж, кит, дельфін(на вибір вчителя) Зовнішній вигляд та середовище існування. Хоботні – слон. Зовнішній вигляд. Мавпи. Середовище існування. Парнокопитні – свиня, корова. Загальні ознаки. (коза, вівця). Непарнокопиті – кінь. Кріль. Зовнішній вигляд, спосіб життя. <i>Практична робота.</i> Догляд за приміщенням і тваринами, участь у роздаванні кормів. <u>Екскурсії</u> до зоопарку, заповіднику, музею, на птахофабрику, тваринницьку ферму (на вибір вчителя).</p>	<p>догляду та годівлі деяких сільськогосподарських тварин; - пояснює необхідність охорони тварин; - вміє здійснювати нескладний догляд за деякими сільськогосподарськими тваринами (для сільської школи).</p>	<p>залежностей між життям тварин та працею людей. Виховання доброзичливого ставлення до тварин.</p>
9	1	Повторення	<p>Учень/учениця: - має уявлення про тварин, що вивчалися.</p>	<p>Розвиток мисленневих операцій аналізу, порівняння, класифікації тварин на ссавців, птахів, комах, рибу, плазунів.</p>
<p>Орієнтовні показники стану сформованості життєвої компетентності учнів на кінець року: - має уявлення про різноманітність тваринного світу(поділ тварин на ссавців, птахів, комах, рибу, плазунів); - вміє здійснювати нескладний догляд(за допомогою дорослого) за деякими сільськогосподарськими тваринами.</p>				

9 клас (35 год. / 1 год. на тиждень)				
№ з\п	К-сть год	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвиткової роботи
1	1	Вступ. Людина – частина живої природи.	Учень/учениця: - має уявлення про єдність людини та навколишнього середовища.	Формування позитивного емоційного ставлення до навчання природознавства. Формування поняття – людина.
2	2	Загальне ознайомлення з організмом людини. Органи людини та система органів. Розміщення внутрішніх органів у людини.	Учень/учениця: - має уявлення про основи здорового способу життя.	Формування уявлень про організм людини, здоровий спосіб життя та його складові.
3	4	Опора і рух. Основні органи опори та руху. Кістки. Типи з'єднання кісток: суглоб, шви, хрящі. М'язи. Робота м'язів. <u>Демонстрування дослідів</u> (на вибір вчителя): 1. Статистичне та динамічне навантаження на м'язи.	Учень/учениця: - має уявлення про основні органи опори та руху.	Корекція уявлень про здоровий спосіб життя на основі розширення знань про особливості опорно-рухової системи.

		<p>2. Стомлення м'язів під час утримання вантажу на витягнутій руці.</p> <p>3. Скорочення м'язів під час згинання і розгинання рук у лікті.</p>		
4	5	<p>Кров і кровообіг. Кров та її значення. Рух крові в організмі людини – кровообіг.</p> <p>Органи кровоносної системи: серце та судини.</p> <p>Пульс та його значення.</p> <p><i>Демонстрування</i> діафільмів, препаратів та муляжів на вибір вчителя.</p>	<p>Учень/учениця:</p> <p>- має уявлення про органи кровоносної системи.</p>	<p>Розширення та збагачення уявлень про здоровий спосіб життя.</p> <p>Розвиток мислення на основі формування вмінь вимірювати тиск та підраховувати пульс.</p>
5	4	<p>Дихання. Значення дихання. Органи дихання та їх функції.</p> <p>Хвороби органів дихання та їх попередження. Інфекційні захворювання.</p> <p><i>Демонстрування</i> діафільмів, муляжів на вибір вчителя.</p> <p><i>Практична робота.</i> Техніка використання гірчичників, накладання компресів. Виготовлення марлевих пов'язок.</p>	<p>Учень/учениця:</p> <p>- має уявлення про хвороби та профілактичні заходи їх запобігання;</p> <p>- вміє накладати гірчичники та компреси.</p>	<p>Формування мотивації щодо дотримання чистоти у приміщеннях на основі усвідомлення значення чистого повітря для дихання людини.</p> <p>Розвиток пам'яті на основі запам'ятовування правил запобігання інфекціям, накладання компресів та гірчичників.</p>
6	7	<p>Харчування і травлення. Значення</p>	<p>Учень/учениця:</p>	<p>Збагачення, уточнення словника</p>

		<p>харчування. Харчові продукти та поживні речовини. Вітаміни.</p> <p>Значення пережовування їжі, догляд за зубами, профілактика карієсу.</p> <p><i>Демонстрування дослідів</i> (на вибір вчителя):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.Виявлення крохмалю в хлібі та картоплі. 2.Виявлення білка і крохмалю в пшеничному борошні. 3.Дія слини на крохмаль. <p><i>Практична робота.</i> Перша допомога при харчових отруєннях.</p>	<p>- має уявлення про вплив харчування на здоров'я людини;</p> <p>- має уявлення про правильне та раціональне харчування.</p>	<p>словами-назвами складових частин продуктів харчування (вітаміни, поживні речовини).</p> <p>Розвиток пам'яті на основі запам'ятовування правил запобігання глистових захворювань.</p> <p>Розвиток мислення шляхом формування причинно-наслідкових зв'язків між правилами дотримання гігієни харчування та шлунково-кишковими захворюваннями.</p>
7	1	<p>Нирки. Органи сечовидільної системи та їх значення.</p> <p><i>Демонстрування</i> діафільмів, муляжів на вибір вчителя.</p>	<p>Учень/учениця:</p> <p>- має уявлення про запобігання нирковим захворюванням.</p>	<p>Розширення та уточнення активного словника словами-назвами, що позначають ниркові захворювання.</p>
8	3	<p>Шкіра. Шкіра людини та її значення. Гігієна шкіри та гігієнічні вимоги до одягу.</p> <p><i>Демонстрування</i> косметичних засобів щодо догляду за шкірою (на вибір вчителя).</p>	<p>Учень/учениця:</p> <p>- має уявлення про значення шкіри для людини.</p>	<p>Формування мотивації щодо дотримання правил особистої гігієни.</p> <p>Формування самостійності в діяльності на основі знань про правила особистої гігієни, підтримання чистоти одягу.</p>

				Розвиток мовлення на основі збагачення словникового запасу словами-назвами предметів та сучасних засобів догляду за шкірою. Виховання охайності та дисциплінованості.
9	1	Статева система. Гігієна статевих органів, запобігання інфекційним захворюванням.	Учень/учениця: - вміє дотримуватись правил особистої гігієни.	Формування мотивації щодо дотримання правил особистої гігієни. Розвиток мислення на основі формування вмінь визначати значення особистої гігієни для здоров'я людини.
10	2	Нервова система. Нервова система (головний та спинний мозок, нерви). Режим дня, гігієна розумової праці. Сон та його значення.	Учень/учениця: - має уявлення про значення нервової системи.	Формування причинно-наслідкових зв'язків в процесі вивчення значення розпорядку дня та визначення його впливу на здоров'я людини.
11	4	Органи чуттів. Значення органів чуттів. Функції органу зору. Функції органу слуху. Орган смаку. Орган нюху.	Учень/учениця: - має уявлення про значення органів чуттів; - має уявлення про надання першої медичної допомоги при	Розширення уявлень про органи чуттів людини.

	<p>Орган дотику. <i>Демонстрування</i> розбірних моделей очного яблука, вуха (на вибір вчителя). <u>Практична робота.</u> Перша медична допомога при травмах органів чуттів.</p>	травмах органів чуттів.	
<p style="text-align: center;">Орієнтовані показники сформованості життєвої компетентності учнів на кінець року:</p> <ul style="list-style-type: none"> - має уявлення про органи людини та систему органів: опорно-рухова, кровоносна, дихальна, видільна, нервова системи та система травлення; - має уявлення про хвороби та профілактичні заходи їх запобігання 			

10 клас (34 год. / 1 год. на тиждень)				
№ з\п	К-сть год	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвиткової роботи
1	1	<p>Вступ. Збереження та зміцнення здоров'я.</p>	<p>Учень/учениця: - має уявлення про єдність людини та навколишнього середовища.</p>	<p>Формування позитивного емоційного ставлення до навчання природознавства. Формування поняття – людина.</p>
2	6	<p>Опора і рух. Значення фізкультури, спорту та ранкової гімнастики для розвитку м'язів. Попередження викривлення хребта і розвитку плоскостопості. <i>Демонстрування дослідів</i> (на вибір вчителя): 1.Статистичне та динамічне навантаження на м'язи. 2.Стомлення м'язів під час утримання вантажу на витягнутій руці. 3.Скорочення м'язів під час згинання і розгинання рук у лікті. <u>Практична робота</u> Перша медична</p>	<p>Учень/учениця: - вміє надавати першу медичну допомогу при ушкодженнях опорно-рухової системи. - має уявлення про основні органи опори та руху; - має уявлення про значення фізкультури, спорту та ранкової гімнастики.</p>	<p>Формування уявлень про здоровий спосіб життя, значення фізкультури та спорту. Розвиток мовлення шляхом розширення активного словника учня. Розвиток вміння надавати першу медичну допомогу при ушкодженнях опорно-рухової системи.</p>

		допомога при ушкодженнях опорно-рухової системи.		
3	5	<p>Кров і кровообіг. Пульс та його значення. Попередження серцево-судинних захворювань. Зміцнення серця. Шкідливий вплив куріння та спиртових напоїв на серце та кровоносні судини.</p> <p><i>Демонстрування</i> діафільмів, препаратів та муляжів на вибір вчителя.</p> <p><u>Практичні роботи</u> Перша допомога під час кровотеч. Підрахунок частоти пульсу в спокійному стані та після виконання ряду гімнастичних вправ. Вимірювання артеріального тиску.</p>	<p>Учень/учениця: - має уявлення про шкідливий вплив куріння та алкоголю на організм людини; - вміє надавати першу медичну допомогу під час кровотеч. - має уявлення про основи здорового способу життя.</p>	<p>Розширення та збагачення уявлень про здоровий спосіб життя.</p> <p>Розвиток мислення на основі формування вмій вимірювати тиск та підраховувати пульс. Розвиток вміння надавати першу медичну допомогу під час кровотеч.</p>
4	4	<p>Дихання. Гігієна органів дихання. Інфекційні захворювання. Вплив нікотину на органи дихання. Необхідність чистого повітря для дихання. Підтримування чистоти повітря у приміщеннях. Значення зелених насаджень для здоров'я людини.</p>	<p>Учень/учениця: - має уявлення про хвороби та профілактичні заходи їх запобігання; - вміє накладати гірчичники та компреси; - має уявлення про норми дотримання та необхідності</p>	<p>Формування уявлень про хвороби та профілактичні заходи їх запобігання.</p> <p>Формування мотивації щодо дотримання чистоти у приміщеннях на основі усвідомлення значення чистого повітря для дихання людини.</p>

		<p><i>Демонстрування</i> діафільмів, муляжів на вибір вчителя.</p> <p><u>Практична робота</u> Техніка використання гірчичників, накладання компресів. Виготовлення марлевих пов'язок.</p>	чистоти повітря.	Розвиток пам'яті на основі запам'ятовування правил запобігання інфекціям. Розвиток вміння накладати компреси та гірчичники. Розвиток мислення шляхом формування причинно-наслідкових зв'язків між диханням людини та дотриманням чистоти повітря.
5	7	<p>Харчування і травлення.</p> <p>Гігієна харчування. Запобігання шлунково-кишкових захворювань (гастрит, виразка шлунку). Глистові захворювання та їх попередження. Запобігання харчових отруєнь (апендицит).</p> <p>Профілактика інфекційних захворювань (дизентерія, холера, Боткіна). Вплив алкоголю та куріння на процес травлення.</p> <p><u>Практична робота</u> Перша допомога при харчових отруєннях.</p>	<p>Учень/учениця:</p> <p>- має уявлення про вплив харчування на здоров'я людини;</p> <p>- має уявлення про харчування та його вплив на здоров'я людини.</p>	Збагачення, уточнення словника словами-назвами складових частин продуктів (вітаміни, поживні харчування речовини). Розвиток пам'яті на основі запам'ятовування правил запобігання глистових захворювань. Розвиток вміння надавати першу медичну допомогу при харчових отруєннях.
6	1	<p>Нирки.</p> <p>Запобігання нирковим захворюванням</p>	<p>Учень/учениця:</p> <p>- має уявлення про ниркові</p>	Формування уявлень про органи сечовидільної системи.

		(нефрит, цистит). <i>Демонстрування</i> діафільмів, муляжів на вибір вчителя.	захворювання, їх профілактику.	Розширення та уточнення активного словника словами-назвами, що позначають ниркові захворювання.
7	3	Шкіра. Гігієна шкіри та гігієнічні вимоги до одягу. Сучасні косметичні засоби догляду за волоссям, шкірою обличчя, рук, ніг. Загартування організму. Правила правильного користування природничими факторами загартування. <i>Демонстрування</i> косметичних засобів по догляду за шкірою (на вибір вчителя). <u>Практична робота.</u> Перша медична допомога при тепловому та сонячному ударах, опіках, обмороженнях.	Учень/учениця: - вміє дотримуватись правил особистої гігієни; - має уявлення про правила особистої гігієни.	Формування мотивації щодо дотримання правил особистої гігієни. Формування самостійності в діяльності на основі знань про правила особистої гігієни, підтримання чистоти одягу. Розвиток мовлення на основі збагачення словникового запасу словами-назвами предметів та сучасних засобів догляду за шкірою.
8	1	Статева система. Гігієна статевих органів, запобігання інфекційним захворюванням.	Учень/учениця: - має уявлення про статеві органи та їх функції, особисту гігієну.	Формування мотивації щодо дотримання правил особистої гігієни. Розвиток мислення на основі формування вмінь визначати

				значення особистої гігієни для здоров'я людини.
9	4	<p>Нервова система. Режим дня, гігієна розумової праці. Сон та його значення. Вплив алкоголю, куріння, наркотиків на нервову систему.</p>	<p>Учень/учениця: - має уявлення про режим та розпорядок дня.</p>	<p>Формування уявлень про нервову систему та її значення. Розвиток мислення на основі формування умінь визначати значення розпорядку дня на здоров'я людини.</p>
<p>Орієнтовані показники сформованості життєвої компетентності учнів на кінець року:</p> <ul style="list-style-type: none"> - має уявлення про значення фізкультури, спорту та ранкової гімнастики; - має уявлення про правильне харчування та його вплив на здоров'я людини; - має уявлення про режим та розпорядок дня; - має уявлення та намагається дотримуватись правил особистої гігієни. 				